

TIJDSCRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

9^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1901

**lets over de Spaansche pesos ¹⁾ of piasters
met ingestempeld borstbeeld van den
Engelschen Koning GEORGE III.**

Onder de munten, die op 't laatst der 18de en in 't begin der 19de eeuw in vele landen het burgerrecht verkregen, kan men de pesos van Spanje rekenen.

In Engeland vooral hebben deze stukken een grooten rol gespeeld, maar ook in ons land trof men er vele aan.

Bij het doorloopen, onlangs, van oude katalogussen van G. THEOD. BOM EN ZOON, viel mijn oog herhaalde malen op aanteekeningen als volgt: „Piaster van KAREL IV van Spanje. „Ingestempeld met borstbeeld van GEORGE II „(sic.) Heeft gediend in 1799 tot betaling der

1) Peso duro is de officiële spaansche, piaster of piastra de italiaansche naam dezer geldstukken; in ons land kent men ze onder den naam van „Spaansche matten”.

„in Noord-Holland gezonden troepen.” (Zie o. a. *Kat. maart* 1866 nos. 548-550).

MAILLIET in zijn *Catalogue descriptif des monnaies obsidionales et de nécessité*, noemt deze peso: „monnaie ayant servi à payer les troupes envoyées dans la Hollande septentrionale en 1799,” maar plaatst er een vraagteken bij.

HAWKINS 1) vermeldt deze gestempelde munten eerst op het jaar 1803 en zegt er verder niet veel van.

Daar de vervaardigers onzer hedendaagsche muntkatalogussen steeds voortgaan, 2) de stempeling met bovengenoemd feit in verband te brengen, wenschte ik meer van de zaak te weten, en nam ik RUDING 3) (het standaardwerk voor de geschiedenis van het engelsche muntwezen) ter hand.

Ziehier aanleiding en toedracht der zaak.

1) HAWKINS, *The silver coins of England*, 1887, pag. 412: To supply the deficiency of currency, in the year 1803 the extraordinary expedient was resorted to of issuing spanish dollars stamped with the head of GEORGE III by a mark similar to that used by the Goldsmith's Hall in stamping silver plate.

2) Zie o. a. *Kat. J. SCHULMAN* XII n°. 280 en XXXVII n°. 998.

3) RUDING, *Annals of the Coinage of Great Britain*, 3^d edition.

4) Dit artikel was reeds geschreven vóór het verschijnen van MABERLY PHILLIPS „*The token money of the Bank of England 1797-1816*,” *London* 1900, waaruit ik evenwel nog eenige merkwaardige mededeelingen heb kunnen overnemen.

Toen GEORGE III in 1760 de regeering aanvaardde, vond hij het muntwezen in groote wanorde. De zilvermunt vooral was tot zeer laag gehalte gedaald, daarbij zoo schaarsch mogelijk. Papieren geld daarentegen overstroomde het land; daarbij kwam, dat de bevolking niet veel vertrouwen in dat bankpapier stelde, zeker omdat het zoo moeilijk ging, het tegen klinkend metaal ingewisseld te krijgen. Wie dan ook gemunt geld in zijn bezit had, bewaarde het zorgvuldig, wat tengevolge had, dat het niet in omloop kwam. Een andere oorzaak kwam in volgende jaren dezen toestand nog verergeren. De fransche papieren assignaten namelijk, die ook in ons land zooveel schrik en ontsteltenis hebben teweeg gebracht, deden in Engeland niet minder hun treurigen invloed gelden. De zilvervoorraad verminderde voortdurend, een toestand, die er niet op verbeterde, toen in 1792 2.909.000 oncen zilver aan papieren assignaten werden ingewisseld en naar Frankrijk uitgevoerd. Die zilveruitvoer zal in de eerstvolgende jaren wel niet geheel hebben opgehouden en moet in 1797 haar maximum hebben bereikt, toen de toestand inderdaad onhoudbaar werd. GEORGE III verzoon toen het vernuftige plan, spaansche dollars (pesos) in zijn land gangbaar te stellen. Nu zal men allicht vragen, waarom juist spaan-

sche munten hiervoor uitgekozen; het antwoord op deze vraag vinden we bij MABERLY PHILIPS 1) vermeld. De engelsche regeering namelijk had herhaalde malen spaansche schepen veroverd en de toen buit gemaakte dollars zorgvuldig bewaard. Zelfs nog in 1804 werd op een dergelijk schip beslag gelegd, waarvan de waarde op 3.000.000 dollars werd geschat.

Om aan deze veroverde stukken een schijntje nationale kleur te geven, liet koning GEORGE ze met zijn borstbeeld stempelen. Hij koos daarvoor het kleine ovale stempeltje, dat gebruikt werd om zilver te waarborgen: „coun-
„termarked upon the neck of the bust with the
„mark of the king's head, used at Goldsmith's
„hall, for distinguishing the plate of the kingdom”,
zoals de ordonnantie daaromtrent luidde. Het bevel tot deze stempeling was in maart 1797 gegeven; in den loop van dat jaar werden 2.325.099 dergelijke dollars in omloop gebracht tegen den koers van 4 s. 9 pence, bedragende te samen de som van 552,211 £ 0 s. 3¹ d. 2) Alle zijn in den Tower gestempeld.

Het eerste plan der regeering was de dollars voor 4 s. 6 p. uittegeven, maar het volk

1) Blz. 9.

2) Account delivered from the Bank, June 13, 1816.

kwam te weten, dat de zilverwaarde dier stukken 4 s. 8 p. bedroeg, zoodat het voor de hand lag, dat na de verschijning de meeste dollars naar den smeltkroes zouden gaan. De regeering haastte zich dus op haar besluit terug te komen; den 9 maart 1797 verkondigde een nieuw plakaat, dat zij koers zouden hebben voor 4 s. 9 pence. (1)

Hieronder de dollar met het ovale stempeltje gemerkt.

Verz. koper, gewicht 27 w. Mijne verzameling.

Dat het verschijnen van een dergelijke ongewone munt, alhoewel gretig door de bevolking ontvangen, spoedig den spotlust van enkelen zou uitlokken, is gemakkelijk na te gaan. Onder de opmerkingen, die over den met GEORGE'S borstbeeld gestempelden dollar in druk verschenen, is de volgende van „City wag” wel het aardigste:

1) MABERLY PHILLIPS, blz. 9.

„The Bank, to make their Spanish dollar pass,
Stamped the head of a fool on the head of an ass”. 1)

Reeds in september daaraanvolgende zag men het verkeerde van deze dollaruitgifte in. Het miniatuurstempeltje, 6 m.M. hoog, was zoo gemakkelijk na te bootsen, dat het een wonder zou zijn geweest, indien oneerlijken daar niet van hadden geprofiteerd. Onge-stempelde dollars kon men gemakkelijk verkrijgen voor 4 s. 8 p. en daar in Engeland de koers 4 s. 9 p. bedroeg, werd, door het kleine stempeltje er op te plaatsen, op ieder stuk een stuiver verdiend.

Ofschoon niet officieel aangekondigd, schijnen halve, kwart en achtste dollars eveneens in 1797 en later gestempeld te zijn.

Om het vervalschen van het kleine stempeltje tegen te gaan, vatte de administratie van de Bank van Engeland het plan op, het bedrag der uitgegeven dollars door goud te vervangen en de eerste intewisselen. Van 2 tot 31 oktober 1797 werd men daartoe in de gelegenheid gesteld; na dien tijd, zouden „such dollars be no longer current at the Bank.”

Maar we zullen zien, dat dit laatste niet zoo'n vaart zou nemen. De Bank, bevreesd voor

1) Loc. cit. blz. 10.

grooten aanloop van menschen, gaf kennis, dat niet minder dan 20 dollars tegelijk ter inwisseling mochten worden aangeboden, tegelijkertijd een beroep doende op bankiers en winkeliers, om van de armere bevolking de afzonderlijke stukken aan te nemen.

Tot zoover nu ging alles goed, maar toen deed zich het eigenaardige geval voor, dat de administratie der Bank geen onderscheid wist te maken, tusschen de dollars officiëel in den Tower gestempeld en die, voorzien van een „counterfeit stamp”. Dit had tengevolge, dat men zoo goed als geen dollars meer in omloop zag.

En wie profiteerden nu van dezen stilstand? Opkoopers van zilver, die de dollars tegen veel te lagen koers verkregen, waardoor onder de arme bevolking veel schade werd geleden. Dit kon zoo niet langer blijven, waarop de Bank, den 10 oktober 1797, het edelmoedige besluit nam, haar ondergeschikten te gelasten alle dollars, mits van goed gehalte en gewicht, hetzij deze prijkten met de officiëele of wel met de vervalschte stempeling, tot den 31sten oktober daaraanvolgende, tegen den bepaalden prijs van 4 s. 9 p. in ontvangst te nemen.

Ook zou zij geen bezwaar maken, die stukken aan te nemen, waarvan een schilfertje zilver was afgenomen, mits dat geschied was om

het metaal te onderzoeken en niet om het gewicht te doen verminderen.

Vele exemplaren zijn toen ingewisseld, doch een aantal bleef in omloop, want de groote schaarschte aan zilvergeld was niet verminderd. Het schijnt dan ook zoo goed als zeker, dat in 1803 nogmaals bevel is gegeven spaansche dollars met het stempeltje van 1797 te voorzien.

Daar men steeds voort bleef gaan, het ovale stempeltje te vervalschen, werd het in 1804 door een achthoekig vervangen, waarin 's Konings borstbeeld van den zilveren penny, geplaatst werd. Ongelukkiger wijze werd ook het achthoekje het mikpunt der falsarissen, zoodat het weldra moest terzijde worden gelegd. De straf-bepalingen omtrent het muntvervalschen en wat daar alzoo bij behoorde, waren streng genoeg, maar men stoorde er zich niet aan. In 1797 toch waren een paar mannen ter dood gebracht voor het namaken der stempels en tusschen de jaren 1805 en 1818 verloren meer dan twee honderd menschen het leven wegens het vervalschen van bankbiljetten, 1) maar, niettegenstaande deze zware straffen, duurde het knoeien met de muntspeciën voort.

Men mag aannemen, dat het achthoekige stempeltje niet langer in gebruik is geweest dan van januari tot mei 1804, van daar dat

1) MABERLY PHILLIPS, blz. 19.

deze dollars zeldzamer voorkomen, dan die met het ovale stempeltje van 1797-1803.

Hieronder de dollar met het achthoekige stempeltje.

Zilver, gewicht 26.9 w., mijne verzameling.

Den 12 mei 1804 gaf de Bank belanghebbenden kennis, dat met toestemming van den koning, een geheele overstempeling van de oude dollars zou plaats hebben. Aan de eene zijde zou men 's Konings borstbeeld zien, omgeven door: GEORGIVS DEI GRATIA REX, terwijl de keerzijde zou prijken met het beeld van *Britannia*, met het omschrift: FIVE SHILLINGS DOLLAR BANK OF ENGLAND 1804.

Wij hebben hier dus te doen met een dollar in gemeenschap uitgegeven door het engelsche gouvernement en de Bank van Engeland, iets wat voor dezen nog nimmer in dat land was geschied. Even eigenaardig is het, dat de opschriften in twee talen zijn weergegeven. Allerlei geestige spotschriften verschenen spo-

dig na het verschijnen van dezen „combination dollar,” maar het is hier niet de plaats ze te vermelden; wie er meer van wil weten, leze het boekje van MABERLY PHILLIPS in zijn geheel.

Zilver, gewicht 27 w., mijne verzameling, RUDING pl. VIII n°. 8.

Op dit exemplaar, evenals op een dergelijk stuk, berustende in het Kon. Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam, 1) is de spaansche beeldenaar, ten minste wat de omschriften betreft, nog duidelijk zichtbaar.

Den 21sten mei 1804 verschenen, werden gedurende dat jaar 1.211.484 stuks vervaardigd tot een bedrag van £ 302.871. (2) De overstempling der dollars is niet aan de munt van Engeland bewerkstelligd, maar in de zeer uitgebreide, met uitstekende werktuigen voorziene muntinrichting van Mr. BOULTON te Soho, op eenige mijlen afstands van Birmingham

1) Mededeeling van den Konservator, den heer JOH. W. STEPHANIK.

2) Account delivered from the Bank, June 13, 1816.

gelegen. Aan deze inrichting was in 1799 reeds een aanzienlijke bestelling kopergeld gegund. Bijna tegelijkertijd werden daar ook spaansche pesos ten behoeve van Ierland overgestempeld met den beeldenaar hierboven vermeld, doch de keerzijde voerde in plaats van *Britannia, Hibernia* en BANK OF IRELAND TOKEN 1804 SIX SHILLINGS.

Alhoewel oogenschijnlijk verschillend, was de waarde van den voor Engeland en voor Ierland overgestempelden dollar toch dezelfde, daar 5 engelsche shillings aan 6 iersche gelijk stonden. De oude gestempelde dollars van 1797-1804 werden ingewisseld tegen 5 shillings. En opnieuw zag men het gebeuren, dat de klerken der „Bank” de echte en valsche instempeling niet van elkander konden onderscheiden. Het gevolg hiervan was, dat sommige ambtenaren dollars aannamen, die door andere hunner als valsch waren geweigerd. Om de verwarring nog te verhoogen, ontdekte men, dat de nieuw overgestempelde five-shillings-dollars, door Mr. BOULTON vervaardigd, eveneens vervalscht in omloop werden gebracht, en dit niet-tegenstaande de krachtige nieuwe machine dier inrichting, die volgens getuigen uit dien tijd, „must totally prevent clandestine imitation.”

Nu met het vervalschen wist men raad: „The whiteners were able,” zegt RUDING, blz.

83, „to colour a pièce of metal for a six pence „or a shilling so that it could pass through a „dozen hands before it would be discovered”

En zoo zullen ze met de grootere dollars ook wel hebben gedaan; de beide gestempelde exemplaren in mijn bezit geven er volmaakte staaltjes van te zien.

Een circulaire van de Soho munt te Birmingham, van 6 augustus 1804, gaf de volgende aanwijzing tot het herkennen van de vervalschte stukken.

De dollars, door den staat aan Mr. BOULTON ter overstempeling toegezonden, bedroegen ongeveer twee millioen stuks. Deze hadden verschillende afmetingen, daar sommige een $\frac{1}{4}$ inch grooter waren dan de andere, (1 inch = 25.400 m.M.) Hun gewicht daarentegen was meestal gelijk bevonden, door elkander wogen de stukken 416 grains (1 wichtje = 15.432 grains troy). 1)

De overstempeling der dollars was door Mr. BOULTON in een stalen ring bewerkstelligd, zoodat de stukken na den slag volkomen rond en van gelijke afmetingen waren. Vóór de overstempeling was dit niet het geval, men kon ze in drie verschillende grootten sorteeren. Om het publiek te gerieven, liet Mr. BOULTON stalen platen vervaardigen, van drie ronde

1) *Catalogus van de muntverzameling van het Kon. Oudh. Genootschap te Amsterdam*, door J. W. STEPHANIK, blz. 239.

openingen voorzien, waarin de verschillende grootten der met den ovalen of achthoekigen stempel voorziene echte pesos moesten passen. Bij deze proef had men nog die van 't gewicht. De goede dollar woog, zooals we gezien hebben, 416 grains, de zwaarste der vervalschte, volgens Mr. BOULTON, slechts 375 grains, terwijl de lichtste zelfs niet meer dan 310 grains woog. Het verschil in gewicht tusschen de goede en de vervalschte dollars, was dus respectievelijk 41 en 106 grains. Daarbij was de rand der goede exemplaren zuiver glad, „while those of the false ones are not so, but have a sort of rim down the middle which may be distinguished by a glass.”

Wij springen nu eenige jaren over en lezen, dat in 1811 de prijs van het zilver zoozeer was gestegen, dat velen het voordeeliger vonden de dollars van 1804, die nog altijd voor 5 shillings gangbaar waren, voor zilverwaarde van de hand te doen. Om hieraan paal en perk te stellen, bepaalde de Bank van Engeland, dat haar „cashers” voortaan 5 s. 6 pence voor deze munten zouden uitbetalen. Deze maatregel gaf opnieuw reden tot het doen verschijnen van spotschriften in allerlei vorm.

Men vond het allergrappigst, dat 5 s. 6 p. zou worden gegeven, voor iets dat, volgens het opschrift, maar 5 sh. waard was, maar de Bank

was er wel toe gedwongen, omdat in St. Martin's Court, een magazijn voor de ramen reeds een bord had geplaatst, waarop het verbaasde publiek kon lezen, dat daar dollars tegen 5 s. 9 pence werden aangenomen. Dat dit alles een neerslag gaf aan de papieren Banknotes, ligt voor de hand. Rekening houdende met den hoogen koers van het zilver werden in juni 1811 nieuwe munten uitgegeven. Dit waren de zoogenaamde banktokens, op wier keerzijde, de waarde 3 s. en 1 s. 6 d. vermeld stond. Een stuk van 5 s. 6 p. werd niet uitgegeven, er bestaat evenwel een hoogst zeldzame proef van. In 1812, 13, 14, 15 en 16 werd voortgegaan met het uitgeven van de zooeven aangehaalde banktokens. Uit dien tijd, namelijk uit 1811, dateeren de private tokens, die gedeeltelijk werden uitgegeven om aan de bestaande behoefte aan klein geld te voldoen, gedeeltelijk „for the convenience of the trade”, maar zeker wel voornamelijk om winst te behalen. Want, nu de bank van Engeland zich het recht had aangematigd geld uit te geven, meenden kleinere banken dit ook te mogen doen. Een groote verwarring volgde, de banktokens werden op groote schaal nagebootst. Dit ging gemakkelijk genoeg, want door het uitgeven van partikuliere tokens, had men het recht een machine in huis te

hebben om deze te vervaardigen en men begrijpt, dat de partikuliere tokens dan juist dezelfde middellijn hadden als de officiëele bank tokens. Ook kwam men tot de ontdekking, dat 3 officiëele tokens, gesmolten zijnde, 4 partikuliere verschaften, reden genoeg om van die gelegenheid om winst te behalen, gebruik te maken. In 1812 werd echter een einde gemaakt aan de uitgifte van partikuliere tokens; na maart 1813 mochten ze niet meer in betaling worden genomen of gegeven.

In 1815 kwam eindelijk de reactie. De waarde van het zilver en daarmee ook die der munten, was in dien tusschentijd gedaald; de spaansche dollars, gestempeld of niet, deden niet meer dan 4 s. 3 d. Ontelbare massas dollars waren uit Spanje en niet minder uit de koloniën binnengevoerd, die alle met winst gesmolten werden, want de bank ging voort haar bankdollars voor 5 s. 6 p. aan te nemen, zoodat opnieuw begonnen werd de spaansche dollars in Bank-dollars te veranderen, een kunst voor sommigen met groot succes bekroond.

Het jaar 1817 bracht eindelijk radikale genezing in de voortdurende wanorde der zilvermunt, die zoo schaarsch was geworden, dat op sommige plaatsen tot winkelplundering was overgegaan en bankiers niet in staat waren het bij te passen geld op bankpapier uit te

betalen. De regeering kwam ten slotte tot de overtuiging, dat er verandering komen moest.

Een geheel nieuw stel munten, bestaande uit crowns, half-crowns, shillings en six-pence, alle het borstbeeld des konings voerende, werd in omloopgebracht, terwijl bepaald werd, dat de oude dollars, bankdollars en banktokens zouden ingewisseld en aan den omloop onttrokken worden.

Begin 1817 was het nieuwe geld gereed. Drie en twintig artilleriewagens vertrokken van London naar het noorden, alle gevuld met het nieuw gemunte geld. Drie wagens, bevattende 24.000 pond, werden in York binnengebracht, iedere wagen was met zes paarden bespannen en door militairen begeleid.

Den 30 januari 1817 gingen 18 wagens naar Schotland. 13 Februari 1817 waren alle voorname bankiers van het nieuwe geld voorzien. (1)

Dertig jaren waren heengegaan, sedert de laatste staatsuitgifte van shillings en sixpence had plaats gehad en gedurende al dien tijd volgde verwarring op verwarring in Englands muntwezen.

De Bank van Engeland bleef nog een poosje voortgaan met 5 s. 6 d. voor de oude dollars uittebetalen; na 10 mei 1817 werd dit bedrag op 5 s. verminderd, Alle tokens en dollars werden echter na 25 maart 1818 ongeldig verklaard, wie ze uitgaf werd beboet, maar

(1) MABERLY PHILLIPS blz 38.

de Bank bleef ze aannemen tot maart 1820 en zelfs heden ten dage komen ze nog in die instelling voor.

Gedurende de jaren 1804—1815 waren aan 5 s.; 5 s. 6 d.; 3 s. en 1 s. 6 d. tokens gemunt voor £ 4,457,649, 4 s. 6 d. 1)

Zooals wij uit het voorgaande hebben gezien, is slechts gebrek aan zilvermunt de oorzaak geweest van het ontstaan der gestempelde spaansche munten. Daar deze stukken van 1797 tot 1804 bijna uitsluitend in omloop waren, is het niet meer dan natuurlijk, dat de engelsche troepen, die in 1799 en in 1809 ons land bezochten, met dit gestempelde geld werden betaald, maar het is, zooals we gezien hebben, niet voor dit doel vervaardigd.

Den 28 augustus 1799 waren een 10.000 Engelschen aan de Noord-Hollandsche kusten ontscheept, welk getal nog tot 20.000 man aangroeide. Zij stonden onder bevel van den Hertog van York. Daarbij kwamen nog een 13.000 Russen, die eveneens ons land bezetten. Hun aanwezigheid hier te lande verklaart het groot aantal russische koperstukken, die men in vele verzamelingen aantreft.

Reeds den 18 november van dat jaar was Nederland van de engelsche troepen gezuiverd.

1) MABERLY PHILLIPS blz 41.

Hun gestempeld geld bleef echter gedeeltelijk achter. Vermoedelijk zullen vele valsche exemplaren daaronder zijn geweest. Daar de goede stukken in grooten getale ingewisseld en gesmolten zijn, is het waarschijnlijk, dat de vervalschte, dat wil zeggen, de koperen, met een laagje zilver overtrokken exemplaren, in vele onzer verzamelingen te vinden zijn. Dat het niet gemakkelijk is, de knoeierij onmiddellijk te ontdekken, heb ik zelve bij het aankopen van een dergelijken dollar ondervonden, die oogenschijnlijk geheel van zilver, doch van binnen uit koper bestaat. Men zij dus op zijn hoede! Dat het borstbeeld van GEORGE III, in BOM's katalogussen, verkeerdelijk voor dat van GEORGE II is aangezien, behoeft hier geen nader betoog.

Zie hier eenige opgaven van gestempelde dollars uit verkoop-katalogussen gehaald.

Kat. G. THEOD. BOM EN ZOON.

26 maart 1860 n°. 1546.

1788 Piaster van KAREL III van Spanje, ingestempeld met borstbeeld van GEORGE III van Engeland.

Kat. 5 maart 1866 n°. 547.

1791. Piaster van KAREL IV. Ingestempeld met Thistle Bank $\frac{1}{9}$. Gewicht 27 w. (Zouden deze $\frac{1}{9}$ den koers van 4 s. 9 d. beteekenen waarop deze dollar in 1797 cirkuleerde?)

n°. 548.

Halve als voren. „Ingestempeld met borstb. van GEORGE II (sic) koning van Engeland. Heeft gediend in 1799 tot betaling der in Noord-Holland gezondene troepen. Gewicht 13 w.

n°. 549.

1792. Piaster met denzelfden stempel Gewicht 27.5 w.

n°. 550.

1795. Piaster als voren, zelfde stempeling. Gewicht 27 w.

Kat. 24 Sept. 1866 n°. 5644 en 5645.

1795 en 1799. Piasters van KAREL IV. Ingestempeld met borstbeeld van GEORGE II (sic)

Kat. XII J. SCHULMAN n°. 280 en *Kat.* XXXVII n°. 998.

1792. 8 Réaux. Piastre mexicaine, poinçonnée d'un petit buste. MAILLIET LII. 10. Monnaie qui a servi pour payer les anglais, débarqués en Hollande en 1799.

Kat. FONROBERT (WEIL) n°. 6292, 6432, 9361 en 9363.

1738 Toston = $\frac{1}{2}$ peso van Mexiko.

1794 Peso van Mexiko.

1794 en 1795 Pesos van Bolivia.

Ook op deze vier amerikaansche pesos komt het ovale stempeltje van GEORGE III $\frac{2}{3}$ voor.

Middelburg,
September 1900.

MARIE DE MAN.